

Ikuzi Asusu Epum n'Usoro Ejije n'Uloakwukwo Sekondiri Nta

Ifeoma Roseline Eze

Priscilla Ebere Ugwuoke

Stella Obioma Chineke

Joy Obayi

University of Nigeria, Nsukka

Umjedemede

Nchocha a lebara anya n'iji usoro ejije kuzie asusu Epum n'ogo sekondiri juniyo. Ya bu nchocha buru uzọ kowaa asusu Epum na mkpa o di okachasi n'ebe umuaka na-etolite etolite no maka ibawanye mmasi ha n'ebe asusu ara nne ha di, inwe mmuta di elu n'agumakwukwo gbasara asusu epum ha, inweta oru nakwa inwe ezi mmekorita na oganihu obodo okachasi n'ala Najirja. A kowara usoro iji ejije kuzi asusu epum na klas dika nke na-enye aka ikwalite inu oku nobi, ikwuputa okwu, na icheta ihe/okwu asusu epum nwata nuru n'echefughu ya oso oso. Ndi nchocha mere ntuleghari agumagu n'imu asusu n'usoro ejije, ma kpebie na iji usoro ejije akuzi asusu, okachasi n'ikuzi asusu epum ga-enye aka ikwalite echiche, mmekorita, mbawanye uburu imu asusu n'ebe omu no. Aro ndi nchocha bu na ndi nkuzi asusu Igbo ga-agba mbo igbaso usoro nkuzi ejije maka ikwalite mmasi umuakwukwo n'asusu Igbo, ma mee ka ha sonye nke oma n'ihe omume na klaasi. Nke a ga-enyere ha aka imuta asusu nke oma, ma kwalite mmeta nke oma ha n'omumu asusu Igbo.

Okpurukpu Okwu: *Asusu Epum, Usoro Nkuzi Ejije, Umuakwukwo, Asusu Igbo*

Mkpolite

Asusu Epum putara ntoala asusu izizi nne na nna kuziere nwata/mmadu bido mgbe a muru ya n'ezinulo. N'ala Naijiria, a na-ewere asusu epum dika asusu a na-asu n'ezinulo (Federal Republic of Nigeria, FRN 2013). Chineke na Eze (2019) kowara na o bu asusu nwata na-anu n'apata ukwu nne ya amuta. Na nkowa ha, asusu epum bu asusu mbu nwatakiri mutara o ji akowaputa onwe ya n'ebe ndi ozo no. Agburu di iche iche e nwere na Naijiria nwere asusu epum ha. Ngalaba Nigerian Educational Research and Development Council (NERDC) na-enyeka aka ma na-akwado ibawanye otografi asusu n'agburu niile di na Naijiria. O bu ndi NERDC kwadoro ihe ruru otografi iri ise na abuo, maka asusu epum e nwere n'otutu agburu na Naijiria. Otutu ngalaba ndi ozo sonyesiri ike n'ikpakorita maka asusu agburu Naijiria na iwu asusu gunyere: Linguistic Association of Nigeria (LAN), The English Language Teachers Association of Nigeria (ELTAN), National Institute for Nigerian Languages Aba (NINLAN).

E nwere nnukwu mkpa ikwalite omumu asusu epum maka na o bu uzu isi chekwaba omenaala. FRN (2013) kwadoro na omumu asusu epum na-abukari ezigbo ohere iwube ezi mmekorita na idinotu maka odimma ndi ala Naijiria niile. Nke a putara ihe n'oge njem iji otu afu gaara ala nna anyi ozi (National Youth Service). A na-eziga nwa amala Naijiria obula guchara mahadum n'akuku agburu ala ozo di iche n'ebe o no guo akwukwo ma o bu gburugburu ya maka igara ala nna ya ozi otu afu. O buragodu mgbe ha no n'orienteshon kampu, a na-eke ha akwukwo e deputara ntoala omumu asusu gburugburu ezigara ha iji nyere ha aka maka mkpakorita ha na ndi mmadu, mgbe ha no na njem igara ala nna ha ozi otu afu ahu. Omumaatu, o buru ndi Igbo gara ala Yoruba, a na-eke ha akwukwo ntoala omumu asusu Yoruba n'efu, nke ga-enyere ha aka imuta oburagodu ekele nakwa ikparita nkenke nkata n'asusu Yoruba.

N'iga n'ihu, ikike imuta asusu epum, ma na-asu ya nke oma ga-enyere mmadu aka inweta oru nke onwe ya na-ataghi oke ahuhu, nke ga- enye aka ikwalite mmepe obodo (Bamgbosa 2014). Onodu ikwalite omumu asusu epum ga-enyekwara ndi ntorobia aka imu ya n'uloakwukwo, ma nyekwa ha oru. O ga-enyekwa aka n'izuputa otutu umuaka n'agumakwukwo na ngalaba asusu epum okachasi asusu Igbo, maka na o bu ndi a ga-anochi oche n'ulooru di iche iche a choru ndi Igbo dika uloru onyonyo, ejije, iti egwu na ndi ozo.

Ozokwa, ikwado ikuzi asusu epum ga-enye aka n'ikwalite ogamnihu asusu Igbo n'uloakwukwo e nwere na Naijiria. Ebe o bu na iwu na-achikwa mmuta n'ala Naijiria (NPE, 2014) kwadoro iji asusu epum akuziri umuaka ihe n'afu anu nke Bezik Edukeshon ha, o di mkpa inwe ezigbo ntala n'asusu epum nke ga-eme ka ha na-aghota ihe e ji ya akuzi nke oma. Nke a bu maka na umuaka na-amutakari ihe nke oma nakwa ngwangwa n'asusu ha na-aghotakari, nke na-enyere ha aka ibawanye n'amamihe na mmuta. Site n'uzo di etu a, ha na-amalite inwe mmasi iga akwukwo n'onwe ha na-enweghi mmanye obula. Eze (2019) kwadoro na enyemaaka ndi nne na nna di nnukwu mkpa n'onodu a site n'inyere umaka aka n'ihe omume n'ulo n'usoro asusu epum. Nne na nna iji asusu epum azulite umuaka ha ga-emekwa ka ha nwee ntala siri ike maka inwe mmuta toro ato n'asusu epum, okachasi oge e ji usoro nkuzi dabara adaba wee na-akuzi ya. Chineke na Eze (2019) kwadoro na otutu ndi nne na nna na-enwekari mmasi izulite umu ha n' asusu Bekee maobu gwakota ya na asusu epum onu. Nke a na-enwe nnukwu mmetuta na mmasi umuaka n'ebe asusu epum ha di, nke asusu Igbo so na ya. N'otutu agburu n'ala Naijiria okachasi na mpaghara ala Igbo, otutu ezinaulo na-enwe mmasi n'iji asusu Bekee azulite umuaka ha. Umuaka di etu a na-enwe asusu Bekee dika asusu mbu ha. Onodu a na-emekwa ka ha nwee mmasi n'imu asusu Bekee kari asusu Igbo nke kwesiri ibu asusu epum ha. Ha na-ahutazi asusu Igbo ka ihe siri nnukwu ike na mmuta, n'ihina e jighi ya tororo ha ntala omumu/nnweta asusu. Nke a mere

ka nkuzi na omumu asusu Igbo n'uloakwukwo na-adaghachi azu n'ebe o di ukwu. O bu nke a kpalitere mmuo ndi nchocha ileba anya n'uzo di iche iche e nwere ike isi kwalite nkuzi asusu Igbo di ka asusu epum, iji wee dota mmasi umuakwukwo na ya, ma mekwaa ka e nwee agamnihu na uto n'ihe gbasara omumu asusu Igbo.

Otu uzo e nwere ike isi mee nke a bu site n'ileba anya n'usoro nkuzi ndi nkuzi na-agbaso wee na-akuzi asusu epum. Iji usoro nkuzi dabara akuzi ihe di ezigbo mkpa, ma na-aru nnukwu oru n'omumu ihe n'uloakwukwo n'ebe nwata na-etolite etolite no. Usoro nkuzi onye nkuzi gbasoro na nkuzi ihe nwere ike ime ka ihe a na-akuzi dowanye anya, ma kwalitekwa mmasi na nghota n'ebe umuakwukwo no. Gogmenti Etiti Najirija (FRN, 2004, 2014) kwadoro mkpa o di iwebata usoro nkuzi oghara oghuru nwere mmeghari ahu n'uzo di iche iche wee na-akuzi ihe. Otu usoro nkuzi ndi nchocha choputara nwere njirimara ndi a, bu nke nwere ike ime ka nkuzi na omumu asusu Igbo n'ogo sekondiri nta di ire bu usoro nkuzi ejije.

Ejije egwumegwu nke umuakwukwo na-egosi onwe ha maabu jijie onye ozo n'udidi ya iji kpaa ndi ozo obi oma. Ejije na-agbadokari ukwu n'imeka, nke mere ka omuu na-edebe onwe ya n'onodu onye ozo (Kauts na Monika 2013). Usoro nkuzi a na-agba omuu ume isonye na nkata n'udi ejije. Usoro ejije na-enyere omuu asusu aka ikowaputa echiche na onodu ha site n'igosi mmuta ha nwere n'omume. Usoro iji ejije akuzi asusu na-enye omuu ohere inweta nka osusu, nka igbo nsogbu n'aka ha, ya na iji asusu ha na-amu enwe mmekorita na mkparita uka n'etiti onwe ha. Dubrac (2013) kwadoro na ejije na-abawanye echiche, nka na mmekorita ohanaze n'obodo. Omuu na-esi n'imu asusu n'usoro ejije muta inwe obi umeala, inwe mkpebi na iruko oru n'otu di iche iche. Nke a mere na ejije na-abawanye uburu idi nkọ na icheputa ihe bara uru n'ime omuu, (Boudreault 2010).

Ọ dị ezigbo mkpa iwebata ejije n'usoro ọmụmụ asusu Igbo maka na ọ na-akwalite ichemi echiche na ịmụta ụmị asusu n'uju. Ọmụmụ na-agba mbo ịnabata ma ghotá asusu ọ na-amụ site n'ejije nke na-abawanye mmụọ inwe mmasị na obi ịnụ ọkụ. Usoro ikwuputa okwu n'ejije na-agba ọmụmụ ume ikwuputa okwu na-ada ụda, chee echiche miri emi. Eze (2019) kwadoro na site n'ejije, ọmụmụ nwere ohere ịtuta aro nke ya site n'isonye n'asusu ọbụla e ji egosiputa ejije. Ọzọkwa, ọmụmụ ikwuputa okwu site n'ejije na-eme ka mkpuruokwu na nkebiokwu na-atapara n'isi ọmụmụ, ka ọ ghara ichefu ya ọsọ ọsọ. Site na mkparịta ụka na imeputa mmere mmere dị n'ejije, ọmụmụ na-enwe ike imeri ebe ndị ahụ ọ na-eri mperi n'asusu ahụ ọ na-amụ site n'ịmụta ka e si ekwuputa okwu na-aga were were n'ọnụ. Olaoye (2013) kwadoro na amaghị asusu epum na-eme ka ọmụmụ na-ala azụ ma na-asọ ihere na klaasi, mana site n'ejije, ọmụmụ na-achake, ma buru onye na-akwu chim n'asusu ọbụla o ji emeputa ejije.

Na nchikota, ejije dị nnukwu ire n'ibawanye mmụọ ikwuputa okwu zuru oke n'ime ọmụmụ asusu. E nwere ike iwube usoro ejije n'udị iji ya kuzie utoasusu, mkpoko okwu nakwa omena ala. Oru onye nkuzi n'usoro ejije dị iche n'ebe usoro nkuzi odinaala dị maka na onye nkuzi na umuakwukwo na-agbakọ aka n'ihe ọmụmụ ha na klasi, mgbe ọ na-agbaziri ha na-enweghị ntigharị anya. Oru onye nkuzi ebe a na-abukarị inye umuakwukwo mgbaziri na agbamume, nke ga-eme ka ha na-emeputa ihe ejije dị n'asusu ha na-amụ na-eleghị anya n'azụ. Ọtutu ndị nchọcha na ngalaba ihe ọmụmụ dị iche iche (Albalawi, 2014, Nwangi, 2016, Kaf and Yilmaz, 2017) gosila ka iji ejije kuzie ihe na klasi si dị ire. Ọ bụ ya mere na ndị nchọcha a ji na-eche, ma kwenyesie ike na iwebata usoro a na nkuzi na ọmụmụ asusu asusu epum ga-enye aka n'ikwalite mmasị na mmụta ọmụmụ n'ebe asusu epum dij.

Ejije na Mmeta nke Oma Umwakwukwo n'Asusu Epum

N'agumakwukwo, ejije metutara itinye umwakwukwo n'ihe omume e guzobere iji nye aka wube ebummuche nke bu na omumu na-amalite site n'iwube onodu n'ihe niile e kwesiri iwebeta n'ejije. Umwakwukwo na-echeputa ihe site n'igosiputa ha nakwa inwe ike ighota usoro echiche ozigbo ha malitere igosiputa ihe ha kwadoro. Tatar (2008) na-egosi na, a na-ejikari ejije egosiputa asusu na klasi maka ikwalite oganihu/mbawanye umwakwukwo n'ikwuputa okwu, ogugu na odide. Nwangi (2016) kwadoro na a na-ejikari ya enyere umwakwukwo aka inwe nka na ukpuru mmekorita n'etiti mmadu na ibe ya.

Dubrac (2013) kwadoro na ejije di ire na mmeta nke oma umwakwukwo maka na o bu uzo e si egosiputa uburu idi nko nke na-emetutakari ka mmadu si eche echiche na imekorita n'ihe di anaa n'uzo di otutu. Graver (2002) kwadoro n'iwebata otutu ihe nka dika ejije n'ihe omume okachasi na korikolom agumakwukwo di ire maka na o na-enyere umuaka uburu ha adighi nko aka n'imu asusu na klasi.

Ewezuga njiko gbara mgborogwu n'ikwado otutu uzo umuaka si amu asusu n'usoro ejije, otutu ndi nkuzi asusu epum anaghi enwe mmasi iji usoro ejije kuzie asusu epum, maka na ha natu ujo itufu otutu oge maka ikwado usoro nkuzi na ejije. N'agbanyeghi nke a, otutu nchoputa gosiri na ejije nwere ire n'otutu ngalaba ihe omumu, mana o nweghi nke gosiri nke a n' omumu asusu epum, okachasi n' asusu Igbo.

Ihe Mere Na Ejije Na-Aru Oru n'Ikuzi Asusu Epum

Ejije nwere ike ibu ngwa di mkpa n'omumu ihe. Cartteral (2002) kwara na ejije di nnukwu ike ma di ire na ikowa ihe maka na o na-ejiko ebummuche imu ihe n'udi chi siri kee ya - onodu ebimndu. Ejije na-enyekwa aka ijigide umwakwukwo na nkata nwere mputara/nggota/isi

ma weputa mkpakorita ha choro maka iwebata mmuta ohuu . Berry (2000) kowara na ejije di mkpa maka na o na-agbadokari ukwu ihu na nwata obula sonyere n'imeputa ejije nwere mmasi na ya. Tatar (2002) kowara na ejije di ire maka na o bu otu uzoe si amata amamihe di iche iche di n'ime umuakwukwo nke na-enyere ha aka imuta na imeputa ihe n'agumaakwukwo. Nke a bu maka na nwata obula nwere onyinye nke onwe ya, nke nwere ike ichawaputa site na mmekorita ya na ndi ozoe. Ejije bukwa usoro di ire site n'iji ngwa egwu na igosi ejije kuzie asusu epum, nke na-enye aka iwepu egwu di n'imu asusu, na igosi ndi nkuzi na utosasu tara akpu na mmuta nwere ike idiri otutu umuaka mfe mgbe e ji usoro ejije na egwu kuzie ya. Mbunuche otutu ngosi a bu ime ka umuaka mata nsogbu di iche iche ha nwere, na uzo ga-enye aka igbochi ya.

Otutu oge, a na-ejikari akuko akuziri umuaka asusu na klasi. Armstrong (1994) ji usoro akuko na ejije nyere umuakwukwo afu mbu aka n'ime ihe. O bidoro nkuzi ya site ikoro umuaka akuko.

N'oge mbu, ejije bu ihe a na-ejikari agbasa ozi, iku akuko, ikuziri ndi mmadu ihe gbasara gburu gburu nakwa ihe ndi ozoe na-eme na ebe ndi agbataobi ha. N'oge ugbo a, ihe gbasara igosiputa ejije na nkwago maka agumakwukwo buzi ihe gbasara alaka n'otutu ngalaba agumakwukwo. Ejije onyonyo, egwriegwu redio, nkwusara n'ikuku, akwukwo ntuchi, na ihe onyinye ndi ozoe metutara ejije buzi ihe e ji aru oru n'upa maka inweta ozi na imetuta agwa ndi mmadu.

Nkwa Nchoputa

Nchoputa gosiri na iji ejije kuzie asusu epum na-akwalite mmata nke oma umuakwukwo n'iguputa ihe n'asusu Igbo. Ndi nchocha buru uzo kwaa asusu epum na mkpa o di okachasi n'ebe umuaka na-etolite etolite no maka ibawanye mmasi ha n'ebe asusu ara nne ha di, inwe mmuta di

elu n'agumakwukwo gbasara asusu epum ha, inweta oru nakwa inwe ezi mmekorita na oganihu obodo okachasi n'ala Najjiria .

Nchoputa a dabara na nchocha Bamgbose (2014) bu onye kwenyere na usoro iyi ejije kuzie umuakwukwo asusu na-enye ha ohere ighota na ibawanye mmasi ha n'ebe asusu ara nne ha di n'ebe o di ukwu.

Nchoputa nchocha a kwadokwara nke Boudreault (2010) kwara na umuakwukwo na-amutakari ihe site na imeputa ya na ejije di ire maka na o bu otu uzọ e si amata amamihe di iche iche di n'ime umuakwukwo nke na-enyere ha aka imuta na imeputa ihe n'agumakwukwo.

Nchoputa ndi a niile gosiri na ejije na-abawanyere uburu umuaka idi nko, hapu ichefu ihe a kuziri ososo, mee ka mmuta di mfe.

Mmechi

Usoro nkuzi ejije di ire n'ikwalite mmeta nke oma umuakwukwo n'imuta asusu na ibawanye mmuo ikwuputa okwu zuru oke n'ime omuu n'asusu. E nwere ike iwube usoro ejije n'udi iyi ya kuzie utasusu, mkpoko okwu nakwa omenala asusu e ji akuzi ihe. Nchocha a kwara usoro nkuzi ejije dika usoro di ire, ma dikwa ezi mma n'ikuziri umuakwukwo ihe omumu na klas, okachasi n'omumu asusu epum, nke metutara asusu, omenaala na agumagu. O bu usoro di ire n'omumu ihe karia imu ihe naani n'usoro ogige nti. Nke a na-apatakari ihe mgbe umuakwukwo na-akpa agwa metutara omume ndi ozọ sitere n'omenaala di iche na nke ha. Mgbe ha na-eme nke a, ha anaghi amu naani asusu ahụ, kama ha na-enwe ohere imuta mkpa o di ha na ndi agburu ozọ inwe ezi mmekorita/mkpakorita.

Ikuzi Asusu Epum n'Usoro Ejije n'Uloakwukwo Sekondiri Nta

Oru onye nkuzi ebe a na-abukari ikwalite, nkasiobi, na agbamume, n'ime ka ha na-emeputa ihe ndi a na-eleghi anya n'azu. Nke a na-abawanye echiche amamihe uburu omuu, bu iheAro Section deleted ndi di mkpa ga-enyere ya aka iguputa mkpuruokwu n'asusu epum ma kwalite mmeta nke oma na mmasi umuakwukwo n'asusu Igbo.

Edensibija

Albalawi, B. R. (2014). Effectiveness of teaching English subject using drama on the development of students' creative thinking. *IOSR Journal of Research & Method in Education (IOSR-JRME)*, 4(6), 54-63.

Anyanele, S. U., Okoye, H. C. and Okamume, A. C. (2014). Igbo language education for job creation and sustainable development in Nigeria. *Journal of Teacher Perspectives*, 392-403.

Bamgbose, A. (1984). Mother Tongue and Scholastic Attainment in Nigeria. *Prospects* 14/1:87-95.

Bamgbose, A. (2014). Language and Good Governance. Ibadan Nigerian Academy of Letters 2005 Convocation Lecturer.

Boudreault, C. (2010). The Benefit of Using Drama in the ESL/EFL Classroom. *The Internet TESL Journal*, 16(1), 1-5.

Chineke, S. O. na Eze, R. I. (2019). Nkuzi n'asusu epum dika uzọ isi Gbochie nkewa di n'etiti nwa akwukwo na korikulum. *Ekwe Jonalu, nke ndi Igbo Scholars Forum, Nigeria*, 12(2), ISSN 2476–8448.

Dubrac, A. L. (2013). Using Theatre Technique in the Language Classroom. Conference Presentation at the 8th Drama and Education IDEA World Conference, France.

Eze, R. I. na Umo (2017). *Utoasusu Omenaala Igbo, maka Senio Sekondiri*. Lagos: Merit International Publications, ISBN: 978 – 978 – 56751 – 8 – 4.

- Kauts, A. & Monika (2013). Effect of dramatization on speaking skills and academic achievement in English among primary students. *MIER Journal of Educational Studies, Trends & Practices*, 3(2), 163-182.
- Nwangi, L. B. (2016). Effect of dramatization on learner achievement in learning English language in public secondary schools in Meru County, Kenya. A Ph.D Thesis, University of Nairobi.
- O'Gora, P. (2008). To be or have not been learning language tenses through drama: Issues in Educational Research, 18(2), 156-166.
- Olaoye, A. A. (2013). The Role of Indigenous Languages in National Development: Case Study of Nigerian Linguistic Situation. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*. Vol. 2.3, 29-34.
- Royka, J. (2002). Overcoming the fear of using drama in English language teaching. *The Internet TESL Journal*, 8 (6).
- Tatar, S. (2002). Dramatic activities in language arts classroom resource summary (ERIC Clearing House, on Reading English and Communication Digest #174).